

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

DIVADELNÍ FAKULTA

Dramatická umění

Produkce

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Kultura rozvíjející místní komunitu
fungující v malých obcích**

David Karban

Vedoucí práce: MgA. David KAŠPAR

Oponent práce: MgA. David MÍREK, Ph.D.

Datum obhajoby: 9.-10. 9. 2021

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2021

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

THEATRE FACULTY

Dramatic Arts

Arts Management

BACHALOR'S THESIS

**Culture developing local community
operating in small municipality**

David Karban

Thesis advisor: MgA. David KAŠPAR

Examiner: MgA. David MÍREK, Ph.D.

Date of thesis defense: 9.-10. 9. 2021

Academic title granted: BcA.

Prague, 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Kultura rozvíjející místní komunitu fungující v malých obcích

vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....
podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků bakalářské práce nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy, tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval mému konzultantovi, MgA. Davidu Kašparovi, za cenné rady a účelné směřování během zpracovávání tématu této bakalářské práce.

Významné poděkování patří všem též níže zmiňovaným organizátorům lokálních kulturních komunitních aktivit za veškerý čas a ochotu, kterou mi při sepisování této práce věnovali. Dík patří samozřejmě i Nadaci Via za to, že podporuje kulturní a komunitní aktivity, jmenovitě pak manažerce komunikace a PR Haně Sedlákové.

Na závěr bych rád poděkoval i své rodině a spolužákům za opakovanou vzájemnou podporu nejen během psaní této bakalářské práce, ale i během celého dosavadního studia, které v mnohých ohledech s touto prací souvisí.

Abstrakt

Bakalářská práce „Kultura rozvíjející místní komunitu fungující v malých obcích“ se věnuje problematice pořádání kulturních a komunitních aktivit v oblastech s takovým množstvím obyvatel, které nepřesahuje 4000 osob. Autor se zde snaží nastínit dopady odlišných přístupů ke kulturním aktivitám pořádaných v různorodém prostředí napříč Českou republikou. Práce se zaměřuje na výstupy těchto aktivit, jakož i na možné ovlivnění místních komunit, obcí jako celků, ale i jejich jednotlivých obyvatel. Práce zároveň částečně nastiňuje možnosti či zkušenosti s financováním popisovaných aktivit. Poukazuje na případné společné znaky, popřípadě problémy, které se opakovaně vyskytly, a nabízí tak možnost inspirace pro přípravu obdobných projektů.

Klíčová slova

Lokální kultura, komunita, komunitní kultura, komunitní festival, komunitní prostor, sociologické dopady, malá obec, místní kultura, místní komunita

Abstract

The bachelor's thesis „Culture developing local community operating in small municipalities“ deals with the issue of organizing cultural and community activities in municipalities with smaller population than four thousand inhabitants. The author tries to outline the effects of different approaches to cultural activities organized in a diverse environment across the Czech Republic. The thesis focuses on the outputs of these activities, as well as on the possible influence of the local community, the village as a whole, but also their individual inhabitants. The work also partially outlines the possibilities or experiences with financing of the described activities. It points out possible common features or problems that have occurred repeatedly and thus offers the possibility of inspiration for the preparation of similar projects.

Key words

Local culture, community, community culture, community festival, community place, sociological impacts, small municipality, local culture, local community

Obsah

Seznam použitých zkratk	- 9 -
Úvod	- 10 -
1 Cesta ke kultuře v malých komunitách	- 11 -
1.1 Stanovení „malé obce“	- 11 -
1.2 Kulturní aktivity	- 12 -
1.3 Pořadatelé kulturních aktivit	- 12 -
1.4 Zdůvodnění výběru zvolených obcí	- 12 -
2 Popis kulturních aktivit v navštívených obcích	- 13 -
2.1 Těchonice	- 13 -
2.1.1 Divadlo Zmrzlík	- 13 -
2.2 Jistebnice	- 15 -
2.2.1 Naplaveno	- 16 -
2.2.2 Spolek Sedlecká – Vildův mlýn	- 18 -
2.3 Moravičany	- 19 -
2.3.1 Moravičanské okrašlovací spolek – Komunitní centrum Beseda	- 20 -
2.4 Toužim	- 22 -
2.4.1 Živý zámek Toužim	- 22 -
2.5 Choteč	- 23 -
2.5.1 Kočí v Chotči	- 23 -
2.6 Víška	- 26 -
2.6.1 Vísecký festiválek	- 26 -
3 Nadace Via	- 28 -
4 Postřehy a inspirace	- 29 -
5 Přínos kulturních aktivit	- 31 -
Závěr	- 32 -
Zdroje	- 34 -

Seznam použitých zkratk

DAMU	Divadelní fakulta Akademie múzických umění v Praze
KALD	Katedra alternativního a loutkového divadla
VŠCHT	Vysoká škola chemicko-technologická v Praze
VŠE	Vysoká škola ekonomická v Praze

Úvod

Bakalářská práce „Kultura rozvíjející místní komunitu fungující v malých obcích“ se věnuje problematice a specifikům tvorby kulturních aktivit se zaměřením na divadlo. Věnuje se též vlivu zmíněných aktivit na místní obyvatele, potažmo na místní komunitu. Cílem této práce není celoplošně či celorepublikově zmapovat kompletní dění v dané oblasti, ale především nalézt a zdokumentovat zajímavá místní specifika, upozornit na jejich přidanou hodnotu a v neposlední řadě se pokusit představit propojující body mezi jednotlivými kulturními aktivitami. Práce dokumentuje zmíněné akce jak z pohledu producentů, tak z pohledu místních obyvatel, respektive komunit. Závěr práce shrnuje zkušenosti s možnými přístupy pro další směřování popisovaných aktivit, popřípadě problémy či pozitivní shodné zkušenosti, které se u jednotlivých pořadatelů opakovaly.

1 Cesta ke kultuře v malých komunitách

Důvod, proč jsem si pro téma své práce zvolil kulturu rozvíjející místní komunity v malých obcích, je v mém případě více než zřejmý. Již dlouhou dobu mne fascinovalo nadšení a odvaha jednotlivců se do přípravy a organizace nejrůznějších kulturních aktivit zapojit, a hlavně je dovést přes všechny překážky ke zdárnému konci. Zároveň jsem samozřejmě vnímal, že pro místní komunity mají nemalý význam. O proběhlých akcích i jejich pořadatelích se v obcích dlouhodobě a hodně mluvilo, vesnice tím takzvaně žila před, v průběhu i po dané akci. Velmi záhy jsem se taktéž dostal k možnosti se do organizace obdobných aktivit osobně zapojit a vnímat tak vše i z odlišné perspektivy. Poprvé se tak stalo v rámci organizování „Chrástánské pouti“ v Dolních Chrástanech. Přesto, že se jedná o zkušenost skoro deset let starou, je to pro mne stále silný zážitek, který mne dodnes v ledasčem ovlivňuje a stále inspiruje.

Postupem času jsem se měl možnost setkávat se se stále větším množstvím lidí věnujícím se aktivitám tohoto druhu. Cítil jsem potřebu být aktivní při spoluorganizování podobných kulturních aktivit. Nešlo jen o touhu se osobně zapojit do organizace zmíněných akcí či radost z jejich navštěvování, ale též o snahu o podporu jejich pořadatelů a případně i o snahu tyto zkušenosti přenášet dál. U mnohých pořadatelů jsem vnímal jejich nemalé úspěchy týkající se inspirace pro další následovníky. Jako ukázkový příklad může posloužit osoba Petra Oukropce, který ve svých domovských Těchonicích nepopíratelným způsobem ovlivnil prakticky každého obyvatele obce.¹²

Logickým vyústěním mého zájmu o danou oblast byla tak i tato bakalářská práce, ve které jsem se snažil zachytit podstatná fakta plynoucí z uskutečněných rozhovorů s organizátory i s místními obyvateli. Šlo mi o to postihnout základní lidské příběhy vedoucí jak ke vzniku různých kulturních uskupení, tak ovlivnění místních komunit. Chtěl jsem umožnit čtenáři „nakouknout pod pokličku malých velkých kulturních aktivit“ a případně tak podnítit vznik dalších, pokud možno co nejkvalitnějších a dlouhodobě udržitelných kulturních akcí v malých obcích.

1.1 Stanovení „malé obce“

Pro potřeby mé práce bylo nutné nastavit určitou hranici počtu obyvatel, po kterou lze ještě obec považovat za malou. Stanovení malé obce a hraniční počet jejich obyvatel měl zároveň umožňovat vznik a trvání blízkých a úzce propojených vztahů odrážejících se i v organizaci kýžených kulturních počínů. Ostatně na venkově je toto (na rozdíl od anonymity ve větších aglomeracích) v podstatě přirozené. Zároveň jsem měl však na paměti, aby nastavená hranice nebyla příliš striktním omezením. Pokud je totiž v obci aktivní jen jednotlivec či dvě vůdčí osobnosti, pak zde dle mého názoru kulturní aktivity nemají příliš velkou šanci na dlouhé trvání ať už z důvodu rychlé demotivace či celkového vyčerpání aktivně zainteresovaných osob. Stejně tak potenciál na rozvoj komunity jako takové je v daném případě spíše nižší.

Musím uznat, že mé počáteční obavy ohledně absence kulturních aktivit ve velmi malých obcích se později ukázaly jako částečně liché, neboť mnohé zajímavé a podnětné počiny vznikají často i v obcích třeba s pouhými 50-ti obyvateli. I proto jsem se nakonec rozhodl pro svou práci nastavit horní hranici na 4000 obyvatel.

¹ **Oukropec, Petr.** *Divadlo Zmrzlík.* [dotazovaný] David Karban. 12. březen 2021

² **Jungvirthová, Jasmína.** *Divadlo Zmrzlík.* [dotazovaný] David Karban. 21. březen 2021

1.2 Kulturní aktivity

Mezi kulturní aktivity, na které se ve své práci chci zaměřit, nepatří jen divadlo jako takové. Je to především proto, že kulturní organizace působící v malých obcích se většinou snaží mít přeci jen širší záběr – takový, aby zasáhl celou komunitu. Proto se soustředím i na hudební aktivity, stejně tak jako na výstavy, přednášky, ale i mnohé další kulturní počiny. Možná nelze vše níže popsané plně zahrnout přímo pod umělecké aktivity, ale pojem kulturní aktivity už dle mého názoru následné akce obsáhne.

1.3 Pořadatelé kulturních aktivit

Má práce se zaměřuje především na kulturní aktivity, na jejichž pořádání se podstatnou měrou podílí místní komunita. Cílem takových aktivit je vždy určitá forma mezilidského propojení. Místní komunita tak může představovat jak hlavní konzumenty dané kulturní aktivity, tak i aktivní představitele tohoto tvůrčího propojení. Může jít například i o propojení sousedních obcí nebo třeba skupin přátel prostřednictvím předvedení společně vytvořeného kulturního díla. Považuji ale za důležité, aby popisované kulturní aktivity nebyly implementovány „zvenčí“. To ovšem neznamená, že by se projektu nemohli účastnit profesionálové nebo osoby, které v dané obci nežijí. Místní obyvatelé (pro potřeby této práce za ně považuji osoby žijící v daném místě významnou část roku) by však na pořádání dané kulturní aktivity měli mít rozhodující podíl. Je tedy důležité, aby oni sami byli myšlenkovými iniciátory a aktivními pořadateli zmíněné akce. Na uskutečnění takových aktivit by se tedy měli podílet libovolní místní obyvatelé (věnující se kultuře jak profesionálně, tak i amatérsky), ale pokud jsou k danému projektu organizátoři přizváni, mohou být mezi vystupující či pomocné profese zahrnuty i osoby žijící mimo tuto obec.

1.4 Zdůvodnění výběru zvolených obcí

Výše uvedená kritéria pro výběr projektů splňovala skutečně velké množství kulturních aktivit a domnívám se, že popisem mnoha z nich by práce následně ztratila na přehlednosti. Proto jsem se rozhodl vybrat vždy pouze zástupce jednotlivých kategorií. Snažil jsem se tedy výběr zúžit tak, aby zde byly zastoupeny malé obce opravdu s různorodým počtem obyvatel, zároveň však v rozmezí, které jsem si stanovil jakožto kritérium tohoto označení.

Pokusil jsem se zohlednit, aby se nejednalo pouze o kulturní aktivity probíhající v centru obce, ale aby se zde objevily i akce tohoto druhu z okrajových částí „větších“ vesnic. Snahou bylo i postihnout různé typy pořádaných kulturních aktivit a odlišné přístupy k nim. Důležitým kritériem byla i pestrost akcí či specifická spolků, kterou lze dostatečně obsáhle popsat.

Specifickou kapitolu v mém výběru obcí tvoří Toužim. Jedná se o obec, ve které níže popisované uskupení začalo fungovat na základě podnětu ze zde probíhajícího sociologicko-antropologického výzkumu.³ Ve spojitosti s rozlehlým areálem a s ohledem na poměrně vysoký počet obyvatel obce jsem v daném případě spatřoval velký potenciál. Bohužel však k využití tohoto potenciálu dle mého názoru nedošlo. A to byl nakonec taktéž jeden z důvodů mého výběru a zařazení „Živého zámku Toužim“ do této práce.

³ Tichý, Mikuláš. *Živý zámek Toužim*. [dotazovaný] David Karban. 20. červen 2021.

2 Popis kulturních aktivit v navštívených obcích

V této kapitole bych rád představil několik zástupců obcí a kulturních aktivit v nich probíhajících, které jsem měl možnost osobně navštívit. Domnívám se, že mohou ilustrovat možné úspěchy, ale lze zde i poukázat na případné nedostatky.

2.1 Těchonice

Nejmenším zástupcem z řad obcí, které zde budou zmíněny, jsou jednoznačně Těchonice s pouhými 42 obyvateli.⁴ Po právní stránce je tato vesnice součástí města Nalžovské hory, které nalezneme v okrese Klatovy. Nutno říci, že do místního společenského života se zapojují nejen místní stálí obyvatelé, ale také mnoho chalupářů – ti jsou však mnohdy zároveň zdejšími rodáky. Tamní obyvatelé se snaží kulturně propojit třeba Divadlo Zmrzlík či místní Sbor dobrovolných hasičů, jehož členy jsou ostatně téměř všichni obyvatelé této obce.⁵

2.1.1 Divadlo Zmrzlík

Hlavní osobou Divadla Zmrzlík je Petr Oukropec, profesí filmový producent a spoluzakladatel společnosti Negativ Film Productions. V roce 1999 se spolu s manželkou rozhodl přestěhovat se do Těchonic, kde společně zakoupili bývalou hospodu. Jakož i v jiných obcích byla i tato budova v minulosti v podstatě přirozeným centrem veškerého dění vesnice. „Hospoda má svou vlastní historii. Když se tu konaly poutě, bývala hospoda vždy otevřená, naposledy to bylo někdy v sedmdesátých letech. Hospody jsou spojené s akcemi jako jsou pohřby nebo svatby, jsou propojeny s přirozenými lidskými emocemi a souvisí s místní pospolitostí. Díky hospodám si lidé vyříkávají všechny problémy denního života...“⁶

V době svého příchodu měli manželé Oukropcovi zájem se do místní komunity nějak zařadit, zapojit a být pro zdejší obyvatele takzvaně čitelní. Se založením divadla však rozhodně nepočítali. Co měli naopak v plánu bylo opravení společenského sálu jako místa společného setkávání. Poměrně záhy se zde konala první výstava, svatba kamarádů atd. S nápadem na založení divadla přišel za Petrem Oukropcem jeden z místních rodáků – pan Jaroslav Soušek, vůdčí postava tehdejší generace čtyřicátníků, jež se znala od raného dětství.

Vzniklé amatérské divadelní uskupení mělo svoji první premiéru v roce 2002 a navázalo tak na Spolek divadelních ochotníků Tyl, který v této obci působil v minulém století. Hned první zmíněné představení Divadla Zmrzlík mělo mezi místními obyvateli takový úspěch, že ochotníci patřící k tomuto divadlu začali společně přebudovávat stodolu na divadelní sál s kapacitou 300 míst. K místním obyvatelům se přidali také lidé z okolí a nyní tento soubor čítá 100 členů! Soubor si kolem sebe vybudoval tak silnou komunitní základnu, že všechny reprízy jejich inscenací bývají vždy velmi brzy vyprodány.

Pro tento amatérský soubor je navíc typická organicky narůstající či stále se obnovující a omlazující se členská základna, prostřednictvím které se Petr Oukropec snaží o zapojování stále dalších a dalších obyvatel. Vnímá totiž tuto formu divadla spíše jako jakýsi sociální projekt, který má pomoci budovat v daném

⁴ **Český statistický úřad.** [Online] 2011. <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015>.

⁵ **Oukropec, Petr.** *Divadlo Zmrzlík.* [dotazovaný] David Karban. 12. březen 2021

⁶ **Oukropec, Petr.** *Divadlo Zmrzlík.* [dotazovaný] David Karban. 12. březen 2021

místě nové vztahy, bořit bariéry mezi lidmi, prolínat generace a řešit staré křivdy, které jsou přítomné prakticky na každé vesnici. Zároveň soubor často spolupracuje se základními uměleckými školami v okolí a rozšiřuje tak možnost mezigeneračního dialogu. Nejmladší generace je zde tak aktivně zapojena do komunitních akcí už v útlém věku a vnímá tak aktivní přístup k věcem veřejným s naprostou samozřejmostí. Právě proto se soubor snaží uvádět i pouze omezené množství repríz nastudovaných her, neboť nejdůležitější je především výsledný efekt vlastní členy divadla.⁷

Z hlediska finanční stránky je nutno připomenout, že vše, co svými představeními soubor vydělá, ihned zpětně reinvestuje do přípravy dalších projektů. Zpočátku souboru značně pomohla Nadace Via, která mu poskytla 70 000 Kč a umožnila tak například počáteční uzpůsobení prostor v bývalé stodole, kde dodnes toto uskupení hraje. Nadále již ale soubor Zmrzlík funguje bez jakékoliv finanční podpory zvenčí. Dnes v jeho ekonomickém kolotoči není zahrnuto jen výše zmiňované divadlo, nýbrž i nejrůznější koncertní aktivity, dětská odpoledne a mnoho dalších projektů, které se během následných let postupně zformovaly a získaly svou pevnou a jasnou strukturu. Vstupné na divadelní představení bylo od samého začátku nastaveno spíše nižší, ale vždy víceméně adekvátní. Nyní dosahuje částky 200 Kč za dospělého a 80 Kč za dítě.⁸

Veškeré realizované projekty Divadla Zmrzlík jsou limitovány pouze jedním rokem. Poté jsou kulisy demontovány a zrušeny (například po 14-ti reprízách) a dochází k posunu celého souboru k něčemu dalšímu - jinému, novému Výběr inscenací má na starost Petr Oukropec sám. Dle jeho vlastních slov se snaží přijímat ve vhodnou chvíli impulsy a nálady ze zmiňovaného souboru a zároveň se drží pravidla nepřesáhnout délku inscenace přes 70 minut.

Pro členy souboru Divadla Zmrzlík je samozřejmě klíčovým problémem prostor pro divadelní vystupování. Dle Petra Oukropce je ně naprosto nezbytné, aby se hry odehrávaly v „domácím prostředí“. Jejich diváci tedy obvykle sedí blízko sebe a blízkost je cítit nejen v hledišti – ono hlediště je i velmi blízko k „hercům“. K 10. výročí vzniku souboru opustil divadelní soubor Zmrzlík na chvíli svůj velký sál ve stodole a přesunul se do menšího prostoru. Jednalo se o společenský sál bývalého hostince. Organizátory k tomu vedla především snaha o opětovné prohloubení vztahu s divákem. Pro zmíněný komornější prostor nazkoušeli ochotníci inscenaci Zelňačka a stejný divadelní prostor pak ještě opakovaně využili v roce 2016 pro inscenaci Fousatá kuchyně. Diváci, herci i muzikanti zde měli k sobě opravdu blízko, účastníků nebylo na zdejší poměry „masových“ 300 a k pocitu intimního domácího prostředí přispělo i servírované jídlo v rámci vlastní inscenace (že nešlo jen o samoúčelné gesto je patrné už z názvu hry). Kombinace všech těchto prvků přinesla mnohem intenzivnější propojení mezi jednotlivými skupinami a hlubší zážitek jak pro diváky, tak i pro herce samotné. Z toho důvodu se Divadlo Zmrzlík chce k této podobě inscenací čas od času opět vracet.

Pokud podrobíme zkoumání vliv souboru na komunitu, skutečně zde prý došlo k zlepšení v oné sociální rovině mezilidských vztahů. V okamžiku vzniku souboru bylo stále bolestně živých několik rodových křivd. Někteří sousedé spolu dlouhodobě nekomunikovali. Jistou formou „nového začátku“ byla tak i například návštěva divadla, kde se herecky angažovala pro některého z diváků často problematicky vnímaná osoba. Postupem času se přes staré křivdy podařilo vytvořit mosty, nebo takové mosty začaly fungovat alespoň pro potomky popisovaných osob, kteří již v divadle nadále hrají společně bok po boku

⁷ **Oukropec, Petr.** *Divadlo Zmrzlík.* [dotazovaný] David Karban. 12. březen 2021

⁸ **Zmrzlík Těchonice.** [Online] <http://www.zmrzlik.info/>.

bez dalších problémů. Dle slov Petra Oukropce v takovéto skupině fungujete nejen jako režisér, ale i jako mediátor. Pro zdárné vytvoření společného díla musíte vytvořit otevřené a bezpečné prostředí, tak aby se otevřely i ty nejzatvrzelejší typy. Pak teprve mohou padnout mnohé bariéry a pak je i možné se nakonec třeba ocitnout ve dvě v noci u baru, kde jsou si vzájemně podány ruce na usmířenou...

Jasně vyčlenit a rozlišit aktivity Divadla Zmrzlík je poněkud složité, neboť prakticky všichni obyvatelé obce jsou zároveň členy Sboru dobrovolných hasičů. Sami sebe obyvatelé vnímají pospolitě především v návaznosti na probíhající společně pořádané kulturní akce a spoluorganizované aktivity pro děti. Sepětí komunity nesporně posiluje i těchonická katolická farnost. Důvodem vnímání tak pevného sepětí místního společenství může být mimo jiné i onen výše zmiňovaný víceúčelový prostor uzpůsobený k organizování oblíbených kulturních aktivit. Lidé však musí cítit, že jsou nejen součástí dění, ale i vlastními spoluvůrci, podněcovateli či hybateli. I malá knihovnička zbudovaná na návsi v Tichonicích je považována za společné dílo všech místních, nikoliv jako výsledek iniciativ uskupení Zmrzlík.

Divadlo ale nemusí formovat pouze komunitu, může významně ovlivnit i samostatné jednotlivce. Jeden z přistěhovalců a zároveň i z herců Divadla Zmrzlík původně "pouze" podnikal – konkrétně vyráběl svíčky a tkal látky. Divadlo jej následně inspirovalo k několika dalším podnikatelským záměrům. V okolí je nyní vyhlášeným stánkařem, který nejenže prodávané produkty vlastnoručně vyrábí, ale způsob, jakým na trhu s lidmi komunikuje, je hluboce ovlivněn nabytými zkušenostmi z divadla, což je veřejností patřičně oceňováno.

Co se týká již výše zmíněného tématu kulinářství a divadla, dodává k němu Petr Oukropec, že minimálně v případě jejich komunity jde o osvědčený „spojovací“ a uvolňující prvek. Ve chvíli, kdy se totiž divadelní aktivity rozšíří tímto směrem, násobí se i šance zapojit ostýchavější typy lidí. Vliv je dokonce oboustranný – veřejnost se totiž často inspiruje i oněmi doprovodnými činnostmi, ať už do nich lidé byli zapojeni aktivně, či jen pasivně přihlíželi. Konkrétně v Těchonících lze zmínit květinářky (podílející se mnohdy na výzdobě pro nejrůznější kulturní akce), manažery a další profese založené na komunikaci a na práci s lidmi. Ne každý z výše jmenovaných se údajně přiznává k ovlivnění kulturními aktivitami Divadla Zmrzlík, ale i nezaujatý návštěvník obce vycítí jisté formování vkusu a nápadů určitým směrem. Stejně tak i v samotných domácnostech je možné objevit mnohé záležitosti inspirované proběhlými divadelními i dalšími úspěšnými kulturními akcemi. A aniž by se lidé aktivně zapojení do dění souvisejícím s činností Divadla Zmrzlík nějak cíleně snažili o jisté profesní nasměrování, mnohé z nich to nakonec podvědomě svede k umění. V Těchonících se během zhruba dvacetileté existence souboru Zmrzlík tak stalo například v případě Evy Balousové (studium produkce), Pavlínky Chroňákové (studium scénografie) či Jasmíny Jungvirthové (studium VŠE – obor Arts management).⁹¹⁰

2.2 Jistebnice

Město Jistebnice leží v okrese Tábor a má přibližně dva tisíce stálých obyvatel.¹¹ I když jde o poměrně malé město, má překvapivě 27 městských částí.

⁹ **Oukropec, Petr.** *Divadlo Zmrzlík.* [dotazovaný] David Karban. 12. březen 2021

¹⁰ **Jungvirthová, Jasmína.** *Divadlo Zmrzlík.* [dotazovaný] David Karban. 21. březen 2021

¹¹ **Český statistický úřad.** [Online] 2011. <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015>.

Jistebnicko bylo z historického pohledu dosti odříznuté od větších center. Jednalo se o chudý kraj. Cesta do Tábora či jiných větších měst byla spíše ojedinělou vzácností, což mělo za následek velkou provázanost místních rodin. Úřední listiny dokládají, že zdejší rodiny žijí na tomto místě často již několik generací.¹²

V Jistebnici celkově působí 18 spolků a několik dalších je aktivních v přidružených osadách. Ono sdružování a společné kulturní aktivity jsou zde tedy značně zakořeněné a nepředstavují žádnou výjimku.¹³ V této práci je Jistebnice jediným zástupcem, u kterého se věnuji hned dvěma občanským aktivitám.

2.2.1 Naplaveno

Stejně jako Divadlo Zmrzlík byl i spolek Naplaveno založen tzv. „náplavou“ - jak už ostatně sám název spolku napovídá. Když se měl Luboš Fendrych s Karolínou Plachou (nyní již Fendrychovou) přestěhovat do Jistebnice, měli zprvu obavu ze zdejších nepřiliš rozvinutých kulturních aktivit.¹⁴ Při pohledu na zakoupenou stodolu na jejich pozemku se Karolíně před očima promítl prostor polského divadla Wegajty i s jeho úctyhodnou téměř čtyřicetiletou historií.¹⁵ Následně proto zmínění aktéři přikoupili v městské části Stružinec ještě jednu chalupu a maringotku jakožto budoucí ubytovací kapacity při plánovaných kulturních akcích. A ač na stodole stále dosud probíhají rekonstrukční práce, již teď naplno slouží svému účelu – tedy v podobě hlavního divadelního sálu.

Naplaveno bylo založeno před pouhými dvěma roky a start jeho kulturních aktivit je silně provázán s další městskou částí Jistebnice, konkrétně s Vildovým mlýnem. Paní Bohuna Mrzenová představila spolek Naplaveno v komunitě seskupené kolem Vildova mlýna a oznámila zde i jejich první akci, kterou se v Jistebnici rozhodli uskutečnit. Jednalo se o masopust. Místní obyvatelé o akci projevíli zájem prakticky hned a v podstatě tak velmi rychle padly případné počáteční bariéry.¹⁶ V letošním roce měl proběhnout již 3. ročník masopustu – tentokrát s roztockými maskami. Zajímavý je fakt, že ve Stružinci se do té doby novodobý masopust nekonal. Díky Vildovu mlýnu a zvědavosti místních se však hned napoprvé povedlo naplnit stružineckou náves tak, jak se to po velmi dlouhou dobu nikomu nepovedlo. Právě díky této akci se poprvé podařilo spolku Naplaveno více se seznámit s místní komunitou a následným zmapováním zdejších aktivit si upřesnit, co a jak ve Stružinci podnikat dále a jakým směrem se ubírat.

Ve snaze zaujmout široké spektrum místní komunity je dosavadní program poměrně různorodý. Proběhl zde například koncert Jany Šteflíčkové, dále divadelní představení, příměstské tábory, promítání starých fotek nebo akce Zažít Jistebnici jinak. Víkendové rukodělné dílny, které se sdružení taktéž pokoušelo pořádat, neměly u místních příliš velký úspěch. Záhy se totiž ukázalo, že dokáží přitáhnout spíše pražské a tábořské obyvatele, kteří uvítají prožití takto připraveného víkendu ve venkovském prostředí. Celkově se aktivitami pořádanými sdružením Naplaveno prolíná snaha o toleranci i respekt mezi jednotlivými vrstvami osob z profesně různorodých oblastí, neboť každý může být místní komunitě nějakým způsobem

¹² **Mrzenová, Bohumila.** *Spolek Sedlecká - Vildův mlýn.* [dotazovaný] David Karban. 3. březen 2021.

¹³ **Mrzenová, Bohumila.** *Spolek Sedlecká - Vildův mlýn.* [dotazovaný] David Karban. 24. červenec 2021.

¹⁴ **Fendrychová, Karolína.** *Naplaveno.* [dotazovaný] David Karban. 9. srpen 2019.

¹⁵ **Teatr Wegajty.** [Online] <https://teatrwegajty.eu/sample-page/>.

¹⁶ **Fendrychová, Karolína.** *Naplaveno.* [dotazovaný] David Karban. 9. srpen 2019.

prospěšný.¹⁷ Na rozdíl od Divadla Zmrzlík je však spolek Naplaveno do značné míry teprve na cestě.

V současné době se díky propojení s Novou sítí rýsuje spolku i spolupráce s DAMU a studenty KALD, kteří by na obdobných místech mohli realizovat své praxe. Takto by bylo možné propojit studenty z měst a jejich vize s životem obyvatel menších obcí a s prostředím, které se v mnohém výrazně liší od „pražské intelektuální scény“.

Karolína Fendrychová zastává ve spolku pozici dramaturga, Luboš Fendrych zajišťuje spíše technické zázemí a vše, co s touto oblastí souvisí. V nedávné době také došlo k prostřídání jednatelky spolku Terezy Liškové (spoluzakladatelky a významné pražské mecenášky) za místní obyvatelku Zuzanu Dlouhou. Ta je též amatérská divadelnice, která se zároveň významně zaměřuje na téma ekologie. Chtěla by tudíž mimo jiné rozšířit uváděná atraktivní témata třeba o přednášky o tzv. permakultuře. Trojici zmíněných osob dále doplňuje široká skupina podporovatelů, kteří se sice rádi zapojují, ale nejsou iniciátory žádných dalších aktivit. Spolek Naplaveno se tedy též snaží zapojovat stále více místních obyvatel do svých řad, neboť spolek vznikl hlavně pro ně a činnost spolku na nich ale zároveň též závisí.

Jedním z dalších podstatných záměrů, který se postupně daří naplňovat, je jednoznačně iniciování a naplňování dalších kulturních akcí v daném místě. Přes osobu Karolíny Fendrychové je spolek Naplaveno úzce propojen s dvěma dalšími divadelními kroužky – v Sedlci-Prčicích a v malotřídce sídlící v Nadějkově. I zde se projevuje snaha o propojení místních profesionálů z různých oblastí. Příkladem může být vzhledem k epidemiologické situaci bohužel odsunutá akce divadelního uskupení Holektiv a jejich zorganizování hodiny akrobacie pro děti z Nadějkova.

Podle Karolíny Fendrychové má spolek Naplaveno poněkud problém vysvětlit místním potřebu placení vstupného na akce pořádané spolkem. V mnohém jsou pro zdejší obyvatele nedůvěryhodné i různé grantové programy, neboť prý místní lidé spolky doposud považovali za čistě dobrovolnické. V oblasti financování spolek bojuje například i s problematikou krajské grantové výzvy, v rámci které chtěli jeho zástupci původně žádat o finanční podporu na březnovou akci. Vzhledem k tomu, že vyrozumění (a tedy i jistotu většího obnosu financí) by však získali až po akci samotné, obávali se nakonec na tento grant spoléhat. A protože jde o poměrně nový spolek, který žádný další zdroj financování nemá a taktéž z důvodu, že poměrně značnou část provozu spolku zatím stále dotují jeho zakladatelé takzvaně z vlastní kapsy, mohla by je případná neúspěšná žádost zavést do značně komplikované situace. Do budoucna by spolek rád zapojil do financování soukromé dárce a drobné sponzory. Stejně tak usilovně jeho představitelé pracují na větším využívání vlastních prostor, především pak v podobě rezidencí.¹⁸

I v případě spolku Naplaveno se jedná o projekt, který byl podpořen Nadací Via v programu Živá komunita. Pod hlavičkou tohoto programu proběhla akce Zažít Jistebnici jinak, Oživená stodola (představení o Stružinci v tehdy nově otevřeném sále) a Masopust (s doprovodnou dílnou na výrobou masek). V rámci služební cesty Nadace Via po jižních Čechách navštívili její představitelé i spolek Naplaveno

¹⁷ **Fendrychová, Karolína.** *Naplaveno*. [dotazovaný] David Karban. 14. duben 2021.

¹⁸ **Fendrychová, Karolína.** *Naplaveno*. [dotazovaný] David Karban. 14. duben 2021.

v jejich stodole a na základě toho se rozhodli, že by se během roku 2021 jeden ze seminářů Nadace Via měl konat právě ve zmíněné budově.¹⁹²⁰

2.2.2 Spolek Sedlecká – Vildův mlýn

V roce 2017, tedy jen o něco málo dříve, než vznikl spolek Naplaveno, byl nedaleko odtud založen Spolek Sedlecká. V tomto případě vznik spolku podnítila snaha o ochranu historického rázu Jistebnice. Budova, která se od počátku ke kulturnímu využití z mnoha důvodů nabízela, byl bývalý Štěpánkův mlýn, dnes označovaný jako Vildův mlýn. Jedná se o starou stavbu nacházející se téměř v centru Jistebnice. Po smrti posledního nájemníka byl již objekt značně zchátralý. Majitel stavby (město Jistebnice) rozhodl nedlouho poté o jeho zbourání. Spolek Sedlecká však ihned začal jednat. Místo původně zamýšleného pronájmu došlo nakonec na nabídku odkupu nemovitosti za cenu 150 000 Kč.

Spolek v dané chvíli neměl žádný kapitál, ale místní mecenáš Miroslav Němeček spolku celou částku věnoval. Spolek tak na začátku roku 2019 získal klíče od budovy, s jejíž obnovou ihned započal.²¹ Prvotní vizí a cílem bylo především zachránit tuto pozoruhodnou stavbu. Zároveň ale členové spolku vnímali, že Jistebnice se svou pozoruhodnou historií nemá doposud příliš materiálů, aby se o ní potencionální návštěvník něco zajímavého dozvěděl. Z toho důvodu ještě v roce 2019 inicioval spolek otevření infocentra, které během prvního roku navštívilo 1000 lidí. Na veškeré náklady související s infocentrem si spolek vydělal sám.²²

Poslední obyvatel místního mlýna, Vilda Štěpánek, byl sousedy považován za blázna. Původně vyučený natěrač byl prakticky celý svůj život v invalidním důchodu. Co představitele spolku zaujalo, byl jeho malířský talent. Na základě tohoto faktu vznikla první kulturní aktivita ve „Vildově mlýnu“, respektive na prostranství před budovou. A tak dříve než měl spolek od vlastního mlýna klíče, uspořádal vernisáž výstavy Vildových obrazů na zdejším dvoře.²³

Spolek Sedlecká od začátku cítil, že když opravují stavbu tohoto typu, je třeba aby tato „dýchala a žila“. Velmi záhy se tak aktivity spolku rozrostly o kavárnu s možností příjemného posezení a se stálou výstavou Vildových obrazů. Ve venkovním prostoru areálu mlýna vzniklo také menší pódium pro kulturní aktivity. Ty zde pravidelně probíhají od roku 2020, i když prozatím pouze v letním období, neboť ještě stále není dokončena oprava vysněné střechy. Jeden z podporovatelů, který svými hereckými představeními pomáhá přispět na opravu střechy, je i pražské divadlo Kašpar. Za dobu dosavadních rekonstrukčních prací Spolek Sedlecká zorganizoval dále i několik výstav, divadelních představení a koncertů. Cílem spolku je takto vykrýt onu symbolickou mezeru na společensko-kulturním trhu Jistebnice. Je zde kavárna, stylový prostor s možností se setkávat, vzdělávat se a navštěvovat kulturní aktivity.

¹⁹ **Sedláková, Hana.** *Nadace Via*. [dotazovaný] David Karban. 26. listopad 2020.

²⁰ **Fendrychová, Karolína.** *Naplaveno*. [dotazovaný] David Karban. 14. duben 2021.

²¹ **Mrzenová, Bohumila.** Když něco opravdu chcete, celý vesmír se spojí, aby to klaplo, věří architektka, která se podílí na záchraně historického mlýna. [dotazovaný] Hana Sedláková. *Nadace Via*. 11. listopad 2020.

²² **Mrzenová, Bohumila.** *Spolek Sedlecká - Vildův mlýn*. [dotazovaný] David Karban. 3. březen 2021.

²³ **Mrzenová, Bohumila.** Když něco opravdu chcete, celý vesmír se spojí, aby to klaplo, věří architektka, která se podílí na záchraně historického mlýna. [dotazovaný] Hana Sedláková. *Nadace Via*. 11. listopad 2020.

Po finanční stránce je nutno říci, že z veřejných peněz zatím Vildův mlýn (respektive Spolek Sedlecká) dostal jenom nižší a zanedbatelné částky. Obecně se mu však daří úspěšně spolupracovat se soukromými dárci. Zvládá také získávat prostředky z jednorázových kulturních aktivit. V počátku své existence získal finanční prostředky od Nadace Via prostřednictvím grantu. Dále hned od dvou soukromých osob dostal dary přesahující 100 000 Kč a též získal nemalé částky prostřednictvím webového serveru Darujme.cz. K tomu prakticky každá spolkem pořádaná kulturní akce končí v kladných číslech. Finance pak putují na rekonstrukci Vildova mlýna. Spolek pravidelně též nechává vyrobit vlastní merch a výdělek jde opět na obnovu zmíněné budovy. Z dosavadních informací je patrné, že podporovatelů je opravdu hodně. V nedávné době vyrobil spolek 150 plácaček na mouchy a vzhledem k tomu, že jsou dnes již všechny rozprodané, pravděpodobně je podpořilo na 150 domácností. Při velikosti Jistebnice to rozhodně není zanedbatelný počet. I na dobrovolných brigádách na stavbě pomohlo již více než 100 jednotlivců.²⁴ Co se týče stavby, řídí se spolek heslem: „Není dobré přizpůsobovat dobrovolníka práci, ale práci přizpůsobovat dobrovolníkovi.“²⁵ Proto se pro každého dobrovolníka vždycky najde vhodná činnost, a i tato společná pracovní zkušenost zpětně pomáhá udržovat komunitu pohromadě.

Postupně se zvyšující oblíbenost popisovaného místa a návrat lidí do této oblasti má i podstatný symbolický rozměr. Otec Vildy Štěpánka, Vilém Štěpánek starší (poslední majitel mlýna) za 2. světové války kolaboroval s Němci a udával místní sousedy.²⁶ Z tohoto důvodu byl po druhé světové válce jeho rodině mlýn vyvlastněn a Vilém Štěpánek byl odsouzen na doživotí. A ve chvíli, kdy se na toto místo vrací i rodiny, které na Štěpánkovo udavačství doplatily, můžeme konstatovat, že se místní s touto neblahou součástí zdejší historie začali postupně vyrovnávat. Všichni si tudíž jsou vědomi, že děti nemohou za své rodiče a nikdo pak nemá mimo jiné problém s pojmenováním místa po synovi udavače.

Komunita kolem Vildova mlýna se stále rozrůstá. Dnes se zde schází přibližně 10% obyvatel Jistebnice a přilehlých obcí. Důležitý je fakt, že zde dochází k prolínání několik různých sociálních „bublin“. Vildův mlýn se tak stává místem, kde vzniká pomyslný prostor pro diskuzi a k propojování skupin lidí nejrůznějšího zaměření. Členové spolku si toho váží, neboť cítí, že Vildův mlýn by měl být především o toleranci.²⁷

2.3 Moravičany

Jedná se o malebnou obec na soutoku řek Moravy a Třebůvky nedaleko města Mohelnice. V obci žije přibližně 1300 obyvatel.²⁸ Obec patří do Chráněné krajinné oblasti Litovelské Pomoraví. Z pohledu historie se jedná o jedno z nejdéle osídlených míst v okrese Šumperk a na pouhé vypsání významných

²⁴ **Mrzenová, Bohumila.** *Spolek Sedlecká - Vildův mlýn.* [dotazovaný] David Karban. 24. červenec 2021.

²⁵ **Mrzenová, Bohumila.** *Spolek Sedlecká - Vildův mlýn.* [dotazovaný] David Karban. 24. červenec 2021.

²⁶ **Mrzenová, Bohumila.** Když něco opravdu chcete, celý vesmír se spojí, aby to klaplo, věří architektka, která se podílí na záchraně historického mlýna. [dotazovaný] Hana Sedláková. *Nadace Via.* 11. listopad 2020.

²⁷ **Mrzenová, Bohumila.** *Spolek Sedlecká - Vildův mlýn.* [dotazovaný] David Karban. 24. červenec 2021.

²⁸ **Český statistický úřad.** [Online] 2011. <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015>.

archeologických nálezů a historických zajímavosti by bylo zapotřebí minimálně několik odstavců.²⁹

2.3.1 Moravičanské okrašlovací spolek – Komunitní centrum Beseda

Moravičanské okrašlovací spolek vznikl původně jako iniciativa občanů se snahou zachovat původní vzhled návsi. Jeho založení je úzce spojeno s místní komunitou. Pokud zabrousíme hlouběji do minulosti (zhruba do období přelomu 19. a 20. století), zaujme nás už iniciativa tehdejších obyvatel a jejich společný zájem o zkrášlení obce. Moravičanům tehdy vadil často rozbahněný prostor ve středu obce, a proto se rozhodli společně zainvestovat do vydláždění návsi tzv. „kočičími hlavami“. V novodobé historii se tento ráz návsi povedlo místním občanům zachovat – bylo k tomu však nutné vyvolat silný protest proti snaze o zalití dlažebních kostek asfaltem. A to byl asi i první rozhodující moment pro následné založení spolku s cílem pokračování ve spolupráci na zvelebování a celkovém pozvednutí úrovně obce.³⁰

Pod vedením spolku se tak začaly velmi záhy budovat dva prostory pro kulturní a ekologické akce. Prvním z nich bylo Komunitní centrum Beseda, které se nachází v budově bývalé fary. Velmi brzy se též započalo s kultivací farské zahrady. V obou případech se jednalo o zchátralé prostory v centru obce, kterým chtěli členové spolku vdechnout nový život a které zároveň vnímali jako nepostradatelný prostředek pro realizaci svých aktivit. Naneštěstí obě rekonstrukce byly zahájeny v průběhu roku 2019 a plné nasazení zúčastněných překazil COVID-19.³¹

V Moravičanech je spolkový život poměrně bohatý, ale většina spolků mezi sebou bohužel příliš nekomunikuje. Fungují totiž spíše samostatně, doslova „každý na vlastním písečku“. Jedním z prvních kroků okrašlovacího spolku tedy bylo nejen osázení farní zahrady dalšími ovocnými stromky, ale především zapojení všech místních spolků do této akce. Sezváním spolků došlo tak k symbolickému propojení a tím i k pokusu o navázání jejich možné spolupráce do budoucna. Cílem Moravičanského okrašlovacího spolku je rozšířit stávající aktivity o další nové a vybudováním nezávislého prostoru pro konání společných akcí se pokusit narušit ono přísné rozškátkování místních spolků.³²

V Komunitním centru Beseda v současné době vzniká kavárna, která zároveň slouží pro veškeré interiérové kulturní aktivity. Právě zde se tedy konají přednášky, koncerty nebo řemeslné kurzy.³³ Na tomto místě musím připomenout zkušenost spolku Naplaveno, neboť i v „Besedě“ se situace v podstatě opakuje – řemeslné kurzy místní až tolik nezaujmu. Nejsou jim ochotni věnovat ani tolik času, ani tolik peněz. Tato část programové nabídky opět táhne spíše obyvatele z větších měst, kteří nemají problém za tímto účelem do Moravičan dorazit. Řemeslné dílny tedy částečně vyplní programovou nabídku, pomohou zaplatit náklady s ní spojené, ale pro místní komunitu velký význam nemají. Buď se jich zdejší obyvatelé vůbec nezúčastní nebo s příchozími „přespolními“ příliš nenaváží

²⁹ **O obci. Obec Moravičany.** [Online] <https://www.obec-moravicany.cz/o-obci/ds-50/p1=3919>.

³⁰ **Adamec, Tomáš.** *Moravičanské okrašlovací spolek.* [dotazovaný] David Karban. 13. březen 2021.

³¹ **Hohn, Andrea.** *Moravičanské okrašlovací spolek.* [dotazovaný] David Karban. 13. březen 2021.

³² **Adamec, Tomáš.** *Moravičanské okrašlovací spolek.* [dotazovaný] David Karban. 13. březen 2021.

³³ **Hohn, Andrea.** *Moravičanské okrašlovací spolek.* [dotazovaný] David Karban. 13. březen 2021.

kontakt. Co místní dokáže zaujmout mnohem více jsou přednášky, koncerty a další podobné aktivity. Nemalý zájem budí především přednášky ohledně místní historie (opět opakovaná zkušenost i z jiných obcí).

Během krátkého působení spolku se povedlo přestat vnímat budovu jen jako bývalou faru. V současnosti je již považována více za Komunitní centrum Beseda. Místo, které je nezávislé, je opravdu pro všechny – farníky, členy všech zdejších nejrůznějších spolků i ostatní zbylé obyvatele.

V prostoru bývalé farské zahrady se spolek snaží vybudovat prostor pro trávení volného času, prostor, kde se budou moci lidé vzdělávat i zahradnický realizovat či jen relaxovat, prostor pro pořádání komunitních akcí. Od doby jejího vzniku zde probíhala například již výše zmiňovaná výsadba ovocných stromů, keřů, dále pak akce pro děti zaměřená na stavbu hmyzích domečků a budek či výuka mladých v dovednosti sekání kosou.³⁴

Po finanční stránce je Moravičanské okrašlovací spolek značně aktivní v získávání peněz a sponzorů. Během své krátké existence se mu podařilo vybrat peníze nejen od soukromých dárců, ale získal také podporu 50 000 od obce Moravičany na provoz, dále obdržel finance od Nadace Via a Nadace Partnerství. Obě tyto nadace ocenily projekty spolku jako jedny z nejlepších, Nadace Via v Moravičanech dokonce pořádala některé své vzdělávací programy pro úspěšné žadatele grantů. Nadace Partnerství společně s firmou MOL ocenila aktivity Moravičanského okrašlovacího spolku jako nejlepší podpořený projekt roku 2020. Financování dalších aktivit (kromě řemeslných kurzů) je formou dobrovolného vstupného – tak aby veškeré aktivity byly přístupné všem.³⁵

Když jsem se zeptal Michala Kvapila, jednoho z hlavních představitelů spolku, jakého cíle by chtěli dosáhnout a zda existuje chvíle, kdy by svou práci ve spolku považoval za splněnou, odpověděl mi poměrně obsáhle. Vzhledem k jeho zkušenostem ze zahraničí za cíl považuje situaci, ve které se česká společnost (nebo alespoň místní komunita) přiblíží stylem mezilidského vnímání a komunikace tzv. norskému modelu, se kterým má osobní zkušenost. Byl by rád, aby místním obyvatelům přišlo naprosto přirozené citlivě vnímat své okolí a chtít jej mít hezky upravené. Postupem času by ocenil, kdyby se místní stále více zapojovali do péče o veřejný prostor, ale i o aktivní programové naplnění společně tráveného času. Zároveň ovšem dodává, že je to samozřejmě práce na generace a minimálně ve složitých začátcích bude vše hodně spočívat na bedrech jednotlivých vůdčích osob.³⁶

Na závěr kapitoly věnované Moravičanům si dovolím poznamenat, že i přes krátkou svou existenci inspirovala tato iniciativa ke vzniku obdobného spolku sousední obec Doubravice. Obě obce se společně nyní chystají vysázet sousedskou alej lemující cestu, kterou jsou tyto vesnice propojeny.³⁷

³⁴ **Adamec, Tomáš.** *Moravičanské okrašlovací spolek.* [dotazovaný] David Karban. 13. březen 2021.

³⁵ **Kvapil, Michal.** *Moravičanské okrašlovací spolek.* [dotazovaný] David Karban. 13. březen 2021.

³⁶ **Kvapil, Michal.** *Moravičanské okrašlovací spolek.* [dotazovaný] David Karban. 13. březen 2021.

³⁷ **Martinec, Jaromír.** *Malebná Doubravice.* [dotazovaný] David Karban. 13. březen 2021.

2.4 Toužim

Město Toužim je se svými přibližně 3 700 obyvateli nejpočetnějším městem zastoupeným v mé bakalářské práci.³⁸ Jeden z důvodů, proč jsem si jej vybral, byla skutečnost, že zde v letech 2014 a 2015 pod hlavičkou Ministerstva práce a sociálních věcí probíhal výzkum, který měl za cíl rozeslat do 14-ti venkovských regionů sociální antropology. Ti zde měli za úkol ze svého úhlu pohledu zmapovat komunity, jež by měly potenciál zaměstnávat místní obyvatele, a to především na úrovni jednotlivců. Zaměstnavateli tedy neměly být velké podniky. Výzkum celkově probíhal po dobu 14-ti měsíců a pracovní tým vedl Mikuláš Tichý, který se sem na dobu výzkumu se svou rodinou přestěhoval. Sociální antropologové měli k ruce také tým architektů, historiků, biologa, demografa i osoby z dalších profesí.³⁹

2.4.1 Živý zámek Toužim

Mikuláše Tichého během výzkumu zaujalo, že při hovorech s místními se velké procento vztahovalo k toužimskému zámku jakožto k centru Toužimi, místní turistické zajímavosti a zdejší hlavní historické pamětihodnosti. Zámek byl však v dané době uzavřený pro svůj havarijní vztah. Než se krátce před zahájením průzkumu vrátil zámek do vlastnictví města, předcházely tomu mnohaleté problémy se střídáním majitelů nemovitosti. Velmi záhy z průzkumu vyplynula potřeba otevřít téma zámku a celý pracovní tým začal plánovat možnou koncepci jeho budoucího vývoje. Po složitých jednáních s městem došlo nakonec k dohodě. Byl založen spolek a s městem sepsána smlouva o odpovědnosti.

Paralelně byl zároveň předložen projekt Nadaci Via, která zafinancovala prvotní působení vzniklé kulturní iniciativy na zámku.⁴⁰ S pomocí brigádníků začala stavební obnova zámku a zhruba ve stejné době končil i sociálně-antropologický výzkum. Vedení následných aktivit přešlo na Michala Nedvídku, který je doposud hlavním představitelem vzniklé iniciativy. Původní ideální představa zahrnovala stavební rekonstrukci zámku spolu s vytvořením trvalých pracovních míst pro zdejší obyvatele. Prozatím došlo k pouze částečnému otevření a zpřístupnění prostor v provizorní míře. Pozitivní je skutečnost, že tím bylo vytvořeno místo pro občasně kulturní aktivity, které je již nyní v aktivním provozu.

Co se týče programového zaměření spolku Živý zámek Toužim, probíhá zde několik periodicky se opakujících akcí – od akcí s historickým přesahem, přes hudební festivaly se zaměřením především na rockovou a punkovou hudbu, oslavy související se založením města Toužim, provoz letního kina, dětské dny či tzv. „pálení čarodějnic“. Je podstatné zmínit, že před založením spolku Živý zámek Toužim se v tomto městě mnoho kulturních aktivit neodehrávalo. Drtivá většina zmíněných akcí se datuje od doby založení zmíněné iniciativy. Jedinou výjimkou představují oslavy založení města Toužim – i ty však spolek v poslední době obohatil o program s historickým zaměřením.

Dnešním cílem je stále pokračující snaha především o oživení a rozhýbání města, stýkání komunity na společných akcích, vzájemná komunikace. V počátcích historie spolku se dařilo propojit jednotlivce z různých sociálních skupin a do určité míry se daří i propojování různých profesních oblastí jednotlivců i skupin. Postupem

³⁸ **Český statistický úřad.** [Online] 2011. <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015>.

³⁹ **Tichý, Mikuláš.** *Živý zámek Toužim.* [dotazovaný] David Karban. 20. červen 2021.

⁴⁰ **Tichý, Mikuláš.** *Živý zámek Toužim.* [dotazovaný] David Karban. 20. červen 2021.

času se kolem zámku vytvořila ustálená skupina nadšenců. Okruh příznivců a podporovatelů se však jen velmi pomalu rozrůstá. Je třeba přiznat, že na vzniku spolku se aktivně podílelo 13 osob zajišťujících prvotní fungování spolku a organizaci vznikajících periodických programů. Během let se ovšem počet takto plně vytižených členů snížil na polovinu, což spolek cítí při vzrůstajícím počtu akcí a navyšování jejich programové nabídky jako palčivý problém. Do budoucna by přesto měli jeho členové zájem rozšířit svou nabídku například o zájmové aktivity pro děti. Míni totiž, že by tak došlo k citelně užšímu kontaktu mezi zámkem Toužim a místním obyvatelstvem.⁴¹

Na závěr bych k problematice fungování tohoto spolku dodal jeden pro mě přinejmenším překvapující fakt. Po oněch 14-ti měsících působení sociálních antropologů i s celým doprovodným týmem nedošlo v čase následujícím k žádnému vyhodnocení celého tohoto složitého a poměrně sofistikovaného projektu. Ministerstvo práce a sociálních věcí projekt jednoduše ukončilo a co se dělo dále, je již pravděpodobně nezajímalo.⁴² Dle mého názoru je to velká škoda, neboť zde možná nedošlo k původně očekávanému výsledku. To však ale neznamená, že by výsledky a výstupy celého projektu nemohly být využity jiným způsobem. Takto na mne celá záležitost působí jako neuzavřená drahá akce, jejíž jistě významné množství získaných informací pravděpodobně přišlo naprosto vniveč. Proběhl totiž pouze prvotní výzkum, došlo na nastínění koncepce a případné pokusy o jejich realizaci. Samotné vyhodnocení dopadů výzkumu po určité časové proluce se již neuskutečnilo a nic podobného ani zřejmě není nadále v plánu.

2.5 Choteč

Malá obec nalézající se v okrese Jičín s pouhými 200 obyvateli leží na spojnici obcí Jičín a města Lázně Bělohrad.⁴³ Z občanské vybavenosti v obci nalezneme kromě Obecního úřadu také malou samoobsluhu, autobusovou zastávku a kostel využívaný zdejší farností jednou měsíčně.

2.5.1 Kočí v Chotči

Hudebně divadelní festival Kočí v Chotči byl založen v roce 1995 kapelou Prvorozený Kočí v obci Choteč. Festival začínal jako jednodenní akce, která měla za cíl především zajistit kapele Prvorozený Kočí prostor k vystoupení. Od doby založení festivalu se toho již ale mnoho změnilo.⁴⁴

Na úvod rozboru festivalu Kočí v Chotči se cítím povinen zmínit možnost nezáměrného subjektivního nazírání na věc. Důvod je prostý – od začátku roku 2019 se podílím na organizaci zmíněného festivalu z pozice produkčního. Této možné komplikace pro nezaujaté hodnocení festivalu jsem si vědom a budu se zde snažit v maximální možné míře se oprostít od osobních citových vazeb.

Festivalu již v roce 2010 hrozil v podstatě zánik, skupina věrných diváků to však nechtěla dopustit. V témže roce vznikl Zahrádkářský a sportovní spolek Choteč, pod který organizace onoho festivalu nakonec přešla. Tradice tak byla zachována a festival si začal hledat i své nové diváky, neboť jeho zaměření prošlo menší proměnou. Po šesti letech se opět změnil hlavní organizátor. Organizace nyní

⁴¹ **Nedvídek, Michal.** *Živý zámek Toužim*. [dotazovaný] David Karban. 7. únor 2021.

⁴² **Tichý, Mikuláš.** *Živý zámek Toužim*. [dotazovaný] David Karban. 20. červen 2021.

⁴³ **Český statistický úřad.** [Online] 2011. <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015>.

⁴⁴ **Groh, Ladislav.** *Kočí v Chotči*. [dotazovaný] David Karban. 3. srpen 2020.

přešla na mladší generaci, z Ladislava Groha (zakladatele festivalu) na Danielu Grohovou (jeho dceru). K Daniele se opět připojily další skupiny přátel a podporovatelů, a to především z Jičína, z Prahy, ale i z městečka Nantes ve Francii.⁴⁵

Současný festival „Kočí v Chotči“ se od výše uvedených kulturních aktivit v jiných obcích liší především tím, že se jedná o akci pravidelně se konající a zároveň vrcholící během jednoho prázdninového týdnu. Jeho kulturní výstupy realizované pod hlavičkou festivalu tedy nejsou rozprostřeny napříč celým rokem. Jde tak o další úhel pohledu na komunitní aktivity.⁴⁶

V úvodu rozboru bych se rád alespoň částečně zdržel u otázky tematického zaměření festivalu, jelikož tento fakt vlastně tvoří významný odrazový můstek pro každoročně plánované kulturní aktivity zahrnuté do dané akce. Dle pořadatelů je velmi podstatné, aby téma bylo dostatečně konkrétní, ale ne zas tak, aby účastníky příliš svazovalo. Výrazně důležitější je však ambivalentnost zvoleného tématu a vyvarování se polarizace společnosti. I proto se pořadatelé záměrně vyhýbají politickým tématům, ale také třeba použití slova ekologie namísto označení „příroda“. Téma by dle nich mělo též evokovat kultivovaný prostor pro setkání, mělo by být společensky sdělitelné i empiricky ověřitelné. Cílem tematicky zaměřeného festivalu není přimět lidi myslet tak, jak myslí jeho pořadatelé a vytvořit tak komunitu sjednocenou jedním názorem. Cílem je tyto lidi propojovat přes dialog a vytvořit bezpečný prostor pro vzájemné poznávání.⁴⁷

Je zapotřebí zmínit, že z důvodu rozšíření onemocnění COVID-19 se ročník 2020 (který měl být už 25. ročníkem v pořadí) bohužel nemohl uskutečnit. Jsem tedy nucen uvádět příklady především z ročníku předcházejícího, jehož podtitul zněl „Okounění“. Zmíněný ročník se věnoval tématu ryb a problematice vody, znečištění a jejího nedostatku.

Na základě ročníku s podtitulem „Okounění“ a na základě zde proběhlých přednášek si mnozí obyvatelé uvědomili jisté spojitosti s místní historií. Za podstatnou začali považovat třeba i spojitost mezi svými vlastními různorodými aktivitami a problémy s nedostatkem pitné vody, které obec aktuálně značně trápily. Obec se díky festivalu a kontaktům, které zde její představitelé nově navázali, dostala mimo jiné k profesionálně vypracovanému hydrogeologickému průzkumu, který by si jinak musela složitě obstarávat i následně i finančně pokrýt. I takové příklady dle mého názoru názorně demonstrují význam vhodného výběru a správného zacílení tématu.⁴⁸

Jak jsem již nastínil, před festivalem probíhají také přednášky či výtvarné dílny pro děti. Přednášky se vždy věnují tématu charakteristickému pro daný ročník. V rámci ročníku „Okounění“ se jednalo například o přednášku pana profesora Jiřího Wannera z VŠCHT na téma čištění odpadních vod, dále proběhly přednášky ohledně hladiny spodních vod a podoby vodní krajiny v okolí Chotče. První výtvarná dílna pro místní děti (konající se už v červnu) se věnovala především vodním tvorům. Na základě výstupu z dětské dílny vytvořil Patrik Trska grafickou podobu plakátu i programu celého festivalu. Plakátky se tak částečně staly i výsledkem společné tvorby místních dětí. Následně proběhla ještě animační dílna, na které se podařilo dětské malby rozpohybovat. Vznikl tak krátký film, jehož premiéra se uskutečnila v rámci vlastního festivalu.

⁴⁵ **Grohová, Daniela.** *Kočí v Chotči.* 2020.

⁴⁶ **Grohová, Daniela.** *Kočí v Chotči.* [dotazovaný] David Karban. 27. prosinec 2020

⁴⁷ **Grohová, Daniela.** *Kočí v Chotči.* 2020.

⁴⁸ **Grohová, Daniela.** *Kočí v Chotči.* [dotazovaný] David Karban. 27. prosinec 2020

Hlavním centrem festivalu je v současné době společenský sál Hostince u Šulců a přilehlý dvůr. Zároveň však festival využívá často i další exteriéry, a to jak další prostory v obci samotné, tak i místa v jejím bezprostředním okolí. Příkladem z posledních let může být požární nádrž, hřiště, ale také okolní pole a lesy.

Program je v současné podobě festivalu dvoudenní a předchází mu nejrůznější výtvarné dílny pro děti či tematické přednášky (v poslední době mnohdy s podtextem zaměřeným na přírodu). Program během samotného festivalu bych osobně rozdělil do tří rovin. První a zároveň nejstarší část stojí na „základních kamenech“, ze kterých festival až do současnosti vychází. Představují ho kulturní aktivity výhradně založené na původní podobě programu. Konkrétně se jedná o vystoupení souborů nebo kapel spjatých s festivalem od jeho samotného vzniku. Další rovinu tvoří již nastudované inscenace či koncerty hudebních skupin vycházejí víceméně z alternativního kulturního prostředí. Třetí a neméně podstatnou rovinou jsou pak inscenace vznikající přímo na základě tématu daného ročníku. V posledních letech přibyl navíc i jeden z hlavních bodů programu a to konkrétně tzv. site specific inscenace založená na participaci diváků.⁴⁹

Mnozí umělci se do Chotče sjíždí i týden před samotným festivalem, aby zde vytvořili inscenace přímo na místě. Ty pak často následně zůstávají na jejich vlastním repertoáru i nadále.

V Chotči mezi místní občany občas pronikaly obavy, že se jedná o příliš alternativní festival, který dokáže pochopit pouze intelektuálové z Prahy. Tento mýtus se šířil především mezi těmi, kteří festival jako takový ani nenavštívili. Dnes už je naštěstí situace jiná. Postupem času mnozí obyvatelé naopak začínají oceňovat to, že během festivalu do vesnice přijedou mladí umělci (často studenti DAMU), kteří se rozhodně nechovají nijak povýšeně a po představení ihned nezmizí za svými dalšími aktivitami. Naopak se často zajímají o strasti i radosti zdejších obyvatel a nejednou s nimi zabřednou do dlouhých rozhovorů. A to je též rozhodně jeden z cílů festivalu – snažit se propojovat různorodé sociální skupiny, nenásilně a přirozeně přimět účastníky festivalu ke vzájemné komunikaci a ke snaze porozumět jeden druhému.⁵⁰

Festival se tak zvláště u mladších obyvatel podílí i na vytváření vztahu k danému místu, ukazuje jim možnou cestu dialogu se staršími obyvateli nebo přinejmenším slouží jako podstatná záminka k návštěvě rodné obce, rodičů, přátel i sousedů.

Po loňském chybějícím ročníku se ukazuje, že vše výše zmiňované místním lidem chybí více, než si kdy dříve připouštěli. I onu „alternativnost“ festivalu cítí nyní slaběji, a hlavně jim chybí důvod k netradičnímu setkávání a spoluprožívání. Stejně tak si uvědomují, kolik práce a času organizátorů přišlo loni poněkud vniveč a jaká trhlina po chybějící letní akci v životě obce zůstala.

Současná hlavní organizátorka Daniela Grohová vidí svou roli na festivalu jako dočasnou. Obdobně jako kdysi její otec vnímá, že by jej případně měla v budoucnu předat svým potomkům, mladší generaci. Zároveň ale připouští i variantu podle které by mohla současná podoba organizace festivalu téměř úplně zaniknout a přetvořit se v něco nového. Onou vizí, kam by mohl festival směřovat, je vznik jakéhosi „kulturního jarmarku“. V takové případě by již tvůrčí způsob myšlení, který se festival snaží v místní komunitě podnitit, dosáhl takové úrovně, že by obyvatelé Chotče (případně spolu se spřátelenými obcemi v okolí) byli sami sobě schopni nabídnout zajímavý program a vnést tak do aktuální podoby celé akce

⁴⁹ **Grohová, Daniela.** *Kočí v Chotči.* [dotazovaný] David Karban. 11. březen 2019.

⁵⁰ **Grohová, Daniela.** *Kočí v Chotči.* [dotazovaný] David Karban. 27. prosinec 2020

čerstvý vítr.⁵¹ Osobně mi to připomíná Festival Fringe. Ostatně i dle filozofie festivalu Kočí v Chotči má každý z nás co nabídnout, a proto i participaci občanů na zmíněné akci vidím jako reálnou.

2.6 Víška

Jde o opravdu malinkou vesničku s pouhými 48 obyvateli, která spadá pod sousední obec Březovice.⁵² Do vesnice nevede žádná průjezdová komunikace. Silnice zde prostě končí. Možná i to svým způsobem přispělo k jakémusi zakonzervování místní cenné lidové architektury. Od roku 1995 je obec chráněna jako vesnická památková rezervace. Z celkem 25 stavení je 14 venkovských usedlostí označeno za nemovitě kulturní památky. K tomuto kroku bylo ve většině případů přistoupeno již v 50. letech, nejnověji byla do seznamu přidána stavba v roce 2009.⁵³

2.6.1 Vísecký festiválek

Vísecký festiválek i další kulturní aktivity ve Vísce sem byly přesunuty po ukončení činnosti občanského sdružení Bezdědický kostel. Bezdědice je nedaleká obec. Zdejší kostel sv. Václava se dlouhodobě nachází v havarijním vztahu. Proto v roce 2000 vzniklo již zmíněné občanské sdružení, které se snažilo zajistit prostředky na obnovu kostela, a to pořádáním nejen sbírek, ale také aktivní organizací benefičních koncertů. Mezi léty 2000 a 2010 probíhaly pravidelně přibližně 4 koncerty ročně. Pak ale i přes mnohé úspěchy a několik realizovaných oprav budovy došlo k roztržce mezi majiteli kostela a občanským sdružením Bezdědický kostel. V témže roce došlo z bezpečnostních důvodů k úplnému uzavření kostela.⁵⁴

V následujícím roce se část skupiny do té doby organizující aktivity kolem bezdědického kostela rozhodla ve svém počínání pokračovat. A tak ve své domovské obci, tedy již ve Vísce, nadále organizovali koncerty – nyní však již bez vidiny výdělků na obnovu kostela. Nová akce pod názvem Vísecký festiválek postupně rostla a do její organizace se zapojovalo stále větší množství místních obyvatel.⁵⁵

Vzhledem k tomu, že v případě Víšky se jedná skutečně o malinkatou obec, spočívá dopad a vliv festivalu na místní komunitu především v zapojení prakticky veškerých zdejších obyvatel do jeho každoročních příprav (ostatně stejně i jako do samotného vzniku vlastního festivalu). Festival nemá obyvatele Víšky jako své výhradní cílové publikum. Diváckou část tvoří spíše obyvatelé okolních obcí a přátelé. Obyvatelé Víšky zde mají naopak možnost sobě i svému okolí ukázat, co společně dokáží. Díky amatérské linii programu mají i zdejší děti možnost předvést své schopnosti a dostat tak šanci se už v útlém věku pokusit o veřejné zapojení do místního společenství.

Navíc během následujících let nezůstalo jenom u této, pro Víšku největší a nejvýznamnější akce. I přes málo početnou komunitu, nebo právě díky ní, si místní sami pro sebe pravidelně tvoří výstavy v kapličky, pravidelně se setkávají při

⁵¹ **Grohová, Daniela.** *Kočí v Chotči.* [dotazovaný] David Karban. 27. prosinec 2020

⁵² **Český statistický úřad.** [Online] 2011. <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015>.

⁵³

⁵⁴ **Kostel sv. Václava v Bezdědicích.** [Online] 04. 03 2016. <https://web.archive.org/web/20160304134647/http://sbk.euweb.cz/koncerty.htm>.

⁵⁵ **Adamová, Dorota.** *Vísecký festiválek.* [dotazovaný] David Karban. 29. říjen 2020.

stavbě lidového malovaného betlému, rodina Adamových pro místní děti pořádá ve vlastní stodole výtvarné dílny. Dle slov místních obyvatel mají tak všichni díky společnému organizování a zapojování se ať už do příprav či do vlastního programu mnohem větší šanci nadále kultivovat tuto malebnou vesnici i její obyvatele dle svých představ. Neméně podstatný je i fakt, že tak zároveň alespoň částečně mohou zprostředkovat zdejší neuvěřitelný génius loci či jedinečnou a okouzující atmosféru festiválku svému okolí.

Festiválek se snaží co nejlépe vyvážit své dvě programové linie. První z nich zastupují profesionální umělci v podobě víceméně zavedených hudebních kapel a divadelních souborů. Tou druhou je linie amatérská, která je založena na čistě lokálních lidských zdrojích. Příkladem jsou třeba výstavy místních dětí či realizovaná představení amatérských divadel z nedalekého okolí. V budoucnu je též plánováno přidat do stávajícího programu recitaci, kde by mohli účinkovat opět právě místní. Další novinkou by měla být animační dílna pro vísecké děti, jejíž výsledek by bylo možné následně prezentovat v rámci programu festiválku (shodou okolností obdobná aktivita již druhý rok probíhá na festivalu Kočí v Chotči). Vísečtí obyvatelé věří, že právě takovou podporou (poskytnutím prostoru amatérským sdružením či poskytnutím mnohdy první šance vystoupit před publikem) upevňují zpětně kulturu a její podhoubí právě v daném místě.⁵⁶

⁵⁶ **Adamová, Dorota.** *Vísecký festiválek*. [dotazovaný] David Karban. 29. říjen 2020.

3 Nadace Via

Ve své práci nemohu opomenout podrobněji se zmínit o Nadaci Via. Ta jakožto taková sice sama nepořádá žádné kulturní ani komunitní aktivity, ale sama podporuje komunitní a filantropické projekty, stejně tak jako portál Darujme.cz. U téměř všech iniciativ, s jejichž představiteli jsem se během své práce pokoušel zkontaktovat, jsem nakonec narazil na jejich spolupráci s touto nadací či na darovací portál, který je na její činnost navázaný. Je tedy více než zřejmé, jakou roli hraje tato nadace pro spolky v malých obcích a pro místní komunity.

„Za více než 23 let Nadace Via podpořila projekty v pětině všech obcí Česka“⁵⁷ a za tu dobu se podílela na přerozdělení již okolo 900 milionů korun celkově do více než 5 500 různých projektů. Vždy se se jedná o prostředky pouze ze soukromých zdrojů, nadace nepracuje s žádnými veřejnými prostředky.⁵⁸

Nelze ovšem tvrdit, že by tyto prostředky byly vynaloženy pouze na kulturu a už vůbec ne pouze na kulturu komunitní. Jednoznačně se ale jedná o významného hráče a hybatele v této oblasti. Nadace se navíc snaží nepomáhat pouze finančně, ale také prostřednictvím vzdělávacích seminářů a podporou vytváření osobních vazeb mezi jednotlivými úspěšnými žadateli o finanční příspěvek.

Osobám organizujícím komunitní projekty nabízí nadace zmíněné vzdělávací semináře plně zdarma, jejich účastníci tedy platí pouze dopravu na místo konání, případně ubytování a stravu. Na těchto seminářích se organizátoři snaží věnovat například obecné problematice s řízením komunitních projektů, fundraisingu, PR či týmové spolupráci.⁵⁹

Osobní zkušenost ohledně spolupráce s nadací má v mnou popsaných projektech úplně každá iniciativa s výjimkou Víseckého festivalu. Dle zkušeností žadatelů se jedná o opak grantových programů vypisovaných místními samosprávami. V této souvislosti zmiňují především otevřený přístup Nadace Via. Vyplnění žádosti není dle zpětných reakcí nijak složité a nadace navíc s žadateli neustále komunikuje. S přípravou podkladů jim spíše pomáhá, a navíc dokonce radí, co vše od nich budou potřebovat i jiné zainteresované subjekty.⁶⁰⁶¹⁶²⁶³⁶⁴⁶⁵⁶⁶

Osobně jsem měl možnost sledovat výrazné nadšení z nabídky seminářů či ze zprostředkovávání setkání s dalšími pořadateli obdobných aktivit, které pak napomohly vzájemné inspiraci či vzájemnému předání zkušeností.

⁵⁷ **Nadace Via.** [Online] <https://www.nadacevia.cz/nadace-via-v-cislech/>.

⁵⁸ **Nadace Via.** [Online] <https://www.nadacevia.cz/nadace-via-v-cislech/>.

⁵⁹ **Sedláková, Hana.** *Nadace Via.* [dotazovaný] David Karban. 26. listopad 2020.

⁶⁰ **Adamová, Dorota.** *Vísecký festival.* [dotazovaný] David Karban. 29. říjen 2020.

⁶¹ **Grohová, Daniela.** *Kočí v Chotči.* [dotazovaný] David Karban. 9. srpen 2019.

⁶² **Nedvídek, Michal.** *Živý zámek Toužim.* [dotazovaný] David Karban. 7. únor 2021.

⁶³ **Kvapil, Michal.** *Moravičanské okrašlovací spolek.* [dotazovaný] David Karban. 13. březen 2021.

⁶⁴ **Mrzenová, Bohumila.** *Spolek Sedlecká - Vildův mlýn.* [dotazovaný] David Karban. 3. březen 2021.

⁶⁵ **Fendrychová, Karolína.** *Naplaveno.* [dotazovaný] David Karban. 14. duben 2021.

⁶⁶ **Oukropec, Petr.** *Divadlo Zmrzlík.* [dotazovaný] David Karban. 12. březen 2021

4 Postřehy a inspirace

Závěrem bych rád zdůraznil několik postřehů ohledně faktů, které se u jednotlivých projektů často opakovaly a které by mohly mnohým organizátorům ušetřit vynaloženou práci či posloužit jako případná inspirace.

Prakticky ve všech případech, kdy se jednotlivé iniciativy zkoušely věnovat řemeslným dílnám, došlo na situaci, že na akci dorazili převážně lidé z Prahy či jiných větších měst. Místní lidé o ně prakticky vůbec neprojeví zájem. Dle informací, jaké jsem od organizátorů dostal, byly důvody především dva. Za hlavní bývá označována vysoká finanční nákladnost těchto kurzů pro místní obyvatele a druhý důvod představuje časová náročnost obdobných aktivit. Na druhou stranu bych zmíněný druh aktivit nutně nevyklučoval z programu, neboť by se dal použít jako jeden z prostředků vedoucí k vyššímu využití prostor, a tudíž i ke snížení nákladů na jeho provoz a údržbu. Kulturní aktivity pro místní komunitu by však měly zůstat prioritou popisovaných iniciativ.

Pokud se jedná o dlouhodobě využívané prostory, tvoří je v popisovaných projektech především kavárna, v případě Vildova mlýna dokonce i infocentrum. Jedná se dle mého názoru o šikovný krok, neboť si takto místní na nově sdílený komunitní prostor snáze a rychleji zvykají a následně není tak těžké pozvat je do stejného místa na šířeji zaměřený kulturní program či na setkání týkající se společných plánů vznikající komunity. Navíc jde opět o aktivitu, která pomáhá s rozložením nákladů na daný prostor.

Ani jednou jsem se v rámci své práce nesetkal s tím, že by v daných projektech popisované iniciativy nedosáhly úspěchu uvedením například cestovatelských přednášek nebo přednášek věnujících se historii daného místa, regionu, komunitního prostoru atp. Ovšem i mezi přednáškami se dle mých zjištění našla jedna oblast, která v konečném výsledku přitahovala spíše organizátory. Šlo o přednášky zaměřené na obnovu opuštěných prostor, dále týkající se vzniku komunitních projektů a dalších obdobných témat. Možná i tato zkušenost potvrzuje, že prozatím je většina lidí v komunitních projektech spíše jejich pasivní součástí.

Vzhledem k tomu, že se ve své práci věnuji kultuře, pak nemohu opomenout hudbu a divadlo. Zde mohu obecně konstatovat, že obě tyto kategorie při zařazení do programu organizovaného zmiňovanými spolky, soubory a dalšími kulturními iniciativami sklízí v obcích značných úspěch. Vzhledem k jejich vysoké návštěvnosti je jejich zařazení do programu prakticky samozřejmostí. Zvláště u hudby lze říci, že téměř každý pořadatel komunitních aktivit umí najít nenáročnou a nenákladnou příklady hudebních produkcí, které si dokáží najít svého diváka. U divadla je to poněkud složitější, neboť je zde patrné, že s touto oblastí mnohdy nemají pořadatelé tolik zkušeností. Možná i z důvodu nedostatečného přehledu v aktuálním repertoáru toho kterého souboru se výběru poněkud obávají. Výjimkou potvrzující pravidlo bývá divadlo určené dětskému divákovi, které je mezi pořadatelem i návštěvníky bezvýhradně oblíbené a značně vyhledávané.

Osobně mne překvapilo, v jakém množství bývají pevnou součástí kulturních aktivit také výtvarné výstavy. Na druhou stranu je to vlastně logické, zvláště pokud se jedná o tvorbu jasně provázanou s programem a stačí ji v případě potřeby nainstalovat i ve značně provizorních podmínkách. V případě popisovaných projektů byla výstava většinou součástí nějakého širšího záměru a lze tedy jen těžko vyhodnotit úspěšnost u „nepořadatelské“ části komunity. Každopádně může výstava významným způsobem posunout úroveň společně sdíleného prostoru.

Poslední dosud podrobněji nerozebraný bod v této kapitole představuje filmová projekce. Jde především o filmy či spíše klipy vznikající v rámci pořádaných kulturních aktivit. Ve většině případů mají i v rámci programu svou premiéru. Opět se jedná o oblíbenou a bezproblémovou aktivitu. Pokud ovšem máme na mysli podobu letních kin, pak zde většinou narážíme na komplikace související s organizační náročností obdobných projektů. Mnohdy jde i o finanční náročnost vzhledem k výši autorských práv, které pro pořadatele bývají nedostupné. Na základě zkušeností, které jsem měl možnost vyslechnout od organizátorů, bych jejich zařazení do programu doporučil nejprve velmi pečlivě zvážit.

5 Přínos kulturních aktivit

Na základě své práce a rozhovorů s místními obyvateli bych zde chtěl zmínit několik přínosů kulturních aktivit, které lze tímto způsobem deklarovat. Prakticky u všech zmíněných kulturních a komunitních aktivit lze vnímat, že v návaznosti na jejich pořádání následuje i přirozená péče obyvatel o veřejné prostranství své obce či okolí. Příkladem může být Spolek Sedlecká – Vildův mlýn, který mění chátrající prostranství v příjemný a pečlivě udržovaný prostor lákající ke scházení místních obyvatel. Obdobně můžeme vyzdvihnout i Moravičanské okrašlovací spolek, kde následné kulturní aktivity naopak spustila prvotní snaha o zachování historického dláždění návsi. I návazné akce v podobě vysázení sousedské aleje na cestě mezi Moravičany a Doubravicí lze jistě zahrnout mezi přínosnou kultivaci veřejného prostoru.

Osobně jsem se původně domníval, že vznik kulturních aktivit a nejrůznějších pořadatelských spolků podpoří výraznější občanskou angažovanost v jednotlivých obcích. To však po zkušenostech nemohu potvrdit bezvýhradně. Ukázalo se totiž, že téměř ve všech obcích jsou ony aktivity dílem jednotlivých „tahounů“, kteří věnují skutečně obrovské množství energie do příprav kulturních aktivit či činnosti daného spolku/uskupení. Důkazem může být i případ Petra Oukropce, který vede Divadlo Zmrzlík po celou dobu jeho existence a ve chvíli osobního vyhoření hlavního organizátora měl onen soubor prakticky pauzu. Obdobná situace je i u festivalu Kočí v Chotči, kde se za dobu 25 let přesunula postava hlavního organizátora akce pouze z otce na dceru. Zároveň jsem se však v nejednom případě setkal i s ovlivněním obce obcí sousední, respektive s vůdčími osobnostmi, které ovlivnily představitele sousedních obcí a umožnily tak následné šíření a rozvíjení jejich původní myšlenky.

Na příkladu Divadla Zmrzlík lze zase ukázat, jak je možné nasměrovat místní obyvatele k iniciaci a rozjezdu vlastního podnikání. Projekt Živý zámek Toužim naznačuje, že Ministerstvo práce a sociálních věcí mělo zájem o naplnění obdobného aspektu kulturních aktivit. Bohužel však byl projekt ministerstva ukončen dříve, než mohlo být toto v praxi odzkoušeno. Zajímavá a podnětná idea nebyla v tomto případě dotažena do konce. Naopak u Spolku Sedlecká – Vildův mlýn lze hovořit minimálně o brigádnickém zaměstnávání v kavárně/infocentru za odpovídající mzdu.

Pokud jde o celkové shrnutí mnou vnímaných přínosů u výše popisovaných aktivit, shrnul bych je do následujících bodů:

- Zvyšují zájem obyvatel o danou oblast a podporují občanskou angažovanost
- Přispívají ke kultivaci veřejného prostranství
- Podněcují rozvoj podnikatelských aktivit
- Zvyšují míru pocitu sounáležitosti obyvatel obce a propojují osoby z různých sociálních a zájmových vrstev
- Pomáhají s integrací vyloučených skupin obyvatel
- Aktivizují místní komunity
- Podílí se na spolupráci obyvatel a uměleckých subjektů (např. spolupráce s uměleckými školami nejrůznějšího zaměření) a vedou tak k vzájemnému obohacování
- Budují pocit hrdosti na „místo, kde žijeme“ a následně přispívají k efektu přílivu (či návratu) obyvatel do obce

Závěr

V úvodu bakalářské práce jsem nastínil mé důvody k výběru zvoleného tématu a popsal jsem kritéria výběru kulturních aktivit několika spolků a dalších kulturních iniciativ. Práce podrobuje rozboru nejzajímavější projekty, s kterými jsem se během svého výzkumu setkal. Vždy jsou zde nastíněny podmínky v jednotlivých obcích a komunitách, ve kterých dané iniciativy zahajovaly svou činnost. Pozornost je věnována také tomu, jak dlouhou dobu v dané oblasti ta která iniciativa působí a jaké typy aktivit pořádá. Dále jsem se pokusil naznačit případný vývoj a určitý posun vnímání kulturních aktivit v místních komunitách během doby působení zmíněných iniciativ. V některých případech uvádím i fakta o vzájemné inspiraci vedoucí ke vzniku dalších aktivit v okolních obcích dané komunity, či alespoň nasměrování několika dalších jednotlivců.

Jmenovitě se dále věnuji Divadlu Zmrzlík (Těchonice), spolku Naplaveno (Jistebnice – Stružinec), Spolku Sedlecká – Vildovu mlýnu (Jistebnice), spolku v Moravičanech (Moravičanské okrašlovací spolek), spolku Živý zámek Toužim, festivalu Kočí v Chotči (Choteč), Víseckému festivalku a jeho přidruženým aktivitám (Víska).

Divadlo Zmrzlík v Těchonicích je dlouhodobě působící organizace na malé obci s téměř celoročním fungováním. V jejich případě je třeba vyzdvihnout především zacelení starých jizev v sousedských vztazích, jakož i rozjezd podnikatelské činnosti jednoho z obyvatel, dále pak spolupráce se základními uměleckými školami, ale také nasměrování několika mladších obyvatel ke studiu umělecky zaměřených škol a oborů.

Přestože spolek Naplaveno ve Stružinci (jedné z městských částí Jistebnice) funguje výrazně kratší dobu než divadelní uskupení Zmrzlík (včetně faktu, že jeho krátká existence byla záhy narušena dopady epidemie COVID-19) a kýžený posun v komunitě není tak dosud příliš patrný, ukazuje i on jasný směr svých snah a určité propojení obyvatel dané komunity s mladými umělci z Prahy a z dalších větších měst. Navíc je zde možné sledovat možnost rychlého nástupu zájmu o vznikající kulturní aktivity v souvislosti s iniciativou Vildův mlýn, která se stává zavedenou i v samotném centru Jistebnice.

Výše zmíněnému Spolku Sedlecká – Vildovu mlýnu byla věnována opět samostatná kapitola poukazující především na přínos v mezilidských vztazích v dané oblasti. Iniciativě se bezesporu postupně daří zacelovat jizvy a odbourávat křivdy způsobené kolaborantstvím a udavačstvím v době 2. světové války. Jde zde zároveň o ukázkou aktivity na malé obci, která si na své fungování dokáže získat veškeré finanční prostředky sama a to například díky využití příjmů z turistického ruchu. Prostředky jsou reinvestovány do místní komunity prostřednictvím souboru aktivit, na které je místní komunita zpětně hrdá a může se jimi prezentovat i ve svém širokém okolí.

Moravičanské okrašlovací spolek se snaží obnovit zchátralé prostory, vdechnout jim nový život a vytvořit tak místo pro setkávání celé místní komunity. Tento prostor funguje teprve velmi krátce, ale již nyní se mu daří propojovat nejen členy různých sociálních skupin, ale i různorodých místních spolků, které do té doby v Moravičanech fungovaly spíše izolovaně. Za zmínku jistě stojí i inspirační role spolkové činnosti pro sousední obec.

Živý zámek Toužim zaujímá v této bakalářské práci své specifické místo, neboť vznikl na popud sociologicko-antropologického výzkumu vyhlášeného Ministerstvem práce a sociálních věcí. V současné době zámek Toužim představuje

místo, kde se setkávají různé sociální skupiny a kde se odehrává prakticky veškerý kulturní život obce. Tato iniciativa je však také příkladem snahy, u které se nepodařilo dosáhnout původních cílů (včetně toho, že její cíle jsou poněkud proměnlivé či nedostatečně ukotvené). Vzniklé uskupení nedokázalo využít svého potenciálu a případné podpory okolí a nadále spíše stagnuje.

Festival Kočí v Chotči je specifický tím, že se jedná o nejdéle fungující aktivitu ze všech zmiňovaných projektů. Periodické konání jeho kulturních aktivit ovšem zdaleka nepokrývá celý rok. S přihlédnutím na jeho dlouhodobou existenci nepřinesl doposud tak široké spektrum výsledků, jakými se pyšní například Divadlo Zmrzlík v Těchonicích. Na druhou stranu je zde zapotřebí zmínit, že festival pomáhá propojovat různé věkové kategorie účastníků a také místní obyvatele s nejrůznějšími skupinami umělců působící jinak spíše ve větších aglomeracích (včetně těch zahraničních). Jistě přispívá i k vzájemnému obohacování z hlediska lidského rozměru, k odbourávání mnohých předsudků a zdánlivých intelektuálních bariér.

Vlastní konání Víseckého festiválku nemá na místní komunitu takový dopad jako spíše jeho pořádání, do kterého se zapojují prakticky všichni obyvatelé obce. Festiválek zde působí jako prezentační prostředek k informování okolí o tom, čeho je v oblasti kulturních aktivit místní komunita schopna. Přípravné práce i prezentace samotná v lidech vytváří následný pocit hrdosti a úzce spojuje obyvatele s daným místem.

V kapitole věnující se Nadaci Via je zmíněn významný přínos této nadace pro místní komunitu, jakož i praktické zkušenosti jednotlivých uskupení s touto nadací. Nadace přináší místním organizátorům nejen finanční podporu, ale zajišťuje jim i vzdělávání a osobnostní rozvoj v oblastech nutných pro pořádání kulturních aktivit. Nabízí i případné poradenství, což je pro mnohé z organizátorů mnohdy ta největší podpora, které se jim může dostat.

V další části práce se věnuji utřídění programové nabídky pořadatelů kulturních a komunitních aktivit v malých obcích. Poukazuji na opakující se zkušenosti v jednotlivých oblastech, ze kterých se lze do budoucna poučit. Nabízím tak pohled i na to, co skutečně má šanci v menších obcích uspět a co naopak místní obyvatelstvo (minimálně v současné době) příliš neoslovuje. Jinými slovy se zamýšlím, co z nabízených kulturních aktivit nemá zpětně až tak významný dopad na tyto komunity.

V závěru své práce se pokouším shrnout přínosy kulturních aktivit pro místní komunitu i pro společnost jako takovou. Snahou je vše ukázat na konkrétních příkladech výše zmiňovaných projektů. Důraz je kladen například na kultivaci veřejného prostoru v obci a okolí či na podporu občanské angažovanosti na základě organizování kulturních aktivit v místních komunitách. Na základě zkoumaných projektů jsem na druhou stranu došel i k závěru, že vlastní existence kulturních aktivit v menších obcích leží především na silných vůdčích osobnostech a na jednotlivých nadšencích oddaných pro danou věc, nikoliv na rozsáhlých kolektivech.

Zdroje

1. **Oukropec, Petr.** *Divadlo Zmrzlík.* [dotazovaný] David Karban. 12. březen 2021.
2. **Hohn, Andrea.** *Moravičanské okrašlovací spolek.* [dotazovaný] David Karban. 13. březen 2021.
3. **Kvapil, Michal.** *Moravičanské okrašlovací spolek.* [dotazovaný] David Karban. 13. březen 2021.
4. **Adamec, Tomáš.** *Moravičanské okrašlovací spolek.* [dotazovaný] David Karban. 13. březen 2021.
5. **Martinec, Jaromír.** *Malebná Doubravice.* [dotazovaný] David Karban. 13. březen 2021.
6. **Sill, Ragnar.** *Pražské kulturní fórum.* [dotazovaný] David Kašpar. 29. duben 2021.
7. **Siil, Ragnar.** *Green Paper - Quality of life through arts participation.*
8. **Teatr Węgajty.** [Online] <https://teatrwegajty.eu/sample-page/>.
9. **Zmrzlík Těchonice.** [Online] <http://www.zmrzlik.info/>.
10. **Vildův mlýn.** [Online] <https://vilduvmlyn.cz/>.
11. **Adamová, Dorota.** *Vísecký festival.* [dotazovaný] David Karban. 29. říjen 2020.
12. **Fendrychová, Karolína.** *Moravičanské okrašlovací spolek.* [dotazovaný] David Karban. 14. duben 2021.
13. —. *Naplaveno.* [dotazovaný] David Karban. 9. srpen 2019.
14. —. *Naplaveno.* [dotazovaný] David Karban. 14. duben 2021.
15. —. *Spolek Sedlecká - Vildův mlýn.* [dotazovaný] David Karban. 14. duben 2021.
16. **Groh, Ladislav.** *Kočí v Chotči.* [dotazovaný] David Karban. 3. srpen 2020.
17. **Grohová, Daniela.** *Kočí v Chotči.* [dotazovaný] David Karban. 11. březen 2019.
18. —. *Kočí v Chotči.* [dotazovaný] David Karban. 9. srpen 2019.
19. —. *Kočí v Chotči.* [dotazovaný] David Karban. 4. srpen 2020.
20. —. *Kočí v Chotči.* [dotazovaný] David Karban. 27. prosinec 2020.
21. —. *Naplaveno.* [dotazovaný] David Karban. 5. srpen 2020.
22. **Jungvirthová, Jasmína.** *Divadlo Zmrzlík.* [dotazovaný] David Karban. 21. březen 2021.
23. **Mrzenová, Bohumila.** *Spolek Sedlecká - Vildův mlýn.* [dotazovaný] David Karban. 3. březen 2021.
24. —. *Spolek Sedlecká - Vildův mlýn.* [dotazovaný] David Karban. 24. červenec 2021.

- 25. Nedvídek, Michal.** *Živý zámek Toužim.* [dotazovaný] David Karban. 7. únor 2021.
- 26. Sedláková, Hana.** *Moravičanské okrašlovací spolek.* [dotazovaný] David Karban. 11. prosinec 2021.
- 27. —.** *Nadace Via.* [dotazovaný] David Karban. 26. listopad 2020.
- 28. Mrzenová, Bohumila.** Když něco opravdu chcete, celý vesmír se spojí, aby to klaplo, věří architektka, která se podílí na záchraně historického mlýna. [dotazovaný] Hana Sedláková. *Nadace Via.* 11. listopad 2020.
- 29. Tichý, Mikuláš.** *Živý zámek Toužim.* [dotazovaný] David Karban. 20. červen 2021.
- 30. Nadace Via.** [Online] <https://www.nadacevia.cz/nadace-via-v-cislech/>.
- 31. Kostel sv. Václava v Bezdědicích.** [Online] 04. 03 2016. <https://web.archive.org/web/20160304134647/http://sbk.euweb.cz/koncerty.htm>.
- 32. Český statistický úřad.** [Online] červenec 2021. <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112021>.
- 33. Divadlo v Celetné.** [Online] <https://www.divadlovceletne.cz/soubor/kaspar/>.
- 34. Ghilardi, Lia.** Lia Ghilardi: Kreativita zlepšuje naše okolí. [dotazovaný] Blanka Marková. *Konstrukt.* 15. září 2011.
- 35. Český statistický úřad.** [Online] 2011. <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015>.
- 36. Grohová, Daniela.** *Kočí v Chotči.* 2020.
- 37. O obci. Obec Moravičany.** [Online] <https://www.obec-moravicany.cz/o-obci/ds-50/p1=3919>.
- 38. CAMP a Kreativní Praha.** Pražské kreativní fórum. [Online] duben 2021. https://www.facebook.com/events/735493817123468/?active_tab=discussion.